

Atıf için / for cited: Sabancı, B., Yılmaz, Z. (2021). Uzaktan Eğitim Sisteminin Öğrenci Motivasyonu: Türkiye’de Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir Derleme. Journal of Vocational and Social Sciences of Turkey, Yıl: 3, Sayı: 6, Ağustos 2021, s.148-162.

UZAKTAN EĞİTİM SİSTEMİNİN ÖĞRENCİ MOTİVASYONU: TÜRKİYE’DE YAPILAN ÇALIŞMALAR ÜZERİNE BİR DERLEME

Betül SABANCI*

Zeki YILMAZ**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 2020 yılı mart ayından bu yana yaşanan pandemi sebebi ile eğitimin uzaktan yapılmaya başlamasının öğrencilerin ve öğretmenlerin motivasyonları üzerine olan etkisini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda farklı üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerini ele alan çalışmalar değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde uzaktan eğitimin öğrenci ve öğretmenin motivasyonunu olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Öğrenciler uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime kıyasla daha verimsiz olduğunu, bunun sebeplerinin yetersiz teknolojik alt yapı ve bu sürece uyumun zorluğundan kaynaklandığını göstermektedir. Çalışmada yapılan derlemelerin ve önerilerin, Türkiye’de uzaktan eğitimin öğrencilerin motivasyonu üzerindeki etkilerini daha iyi anlamaları için eğitim çalışanları ve düşünürlerine yol göstermesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Çevrimiçi Öğrenme, Öğrencilerin Öğrenme Motivasyonu, Uzaktan Eğitim Algısı, Yüz Yüze Sınıf Ortamında Eğitim.

JEL Kodları: I20, I21, I22, I29.

STUDENT MOTIVATION OF THE DISTANCE EDUCATION SYSTEM: A REVIEW OF THE STUDIES MADE IN TURKEY

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the effect of distance education on the motivation of students and teachers due to the pandemic that has been experienced since March 2020. For this purpose, studies dealing with the distance education systems of different universities have been tried to be evaluated. When the studies are examined, it has been observed that distance education affects the motivation of students and teachers negatively. Students show that distance education is more inefficient compared to face-to-face education, due to insufficient technological infrastructure and difficulty in adapting to this process. It is expected that the compilations and suggestions made in the study will guide education professionals and thinkers in order to better understand the effects of distance education on students' motivation in Turkey.

Keywords: Distance Education, Online Learning, Learning Motivation of Students, Perception of Distance Education, Face-to-Face Education in Classroom.

JEL Codes: I20, I21, I22, I29

* Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABD, Yüksek Lisans Öğrencisi, btlsbncc@gmail.com

** Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, zeki.yilmaz@dpu.edu.tr

GİRİŞ

2019 Savaş, terör, doğa olayları ve beklenmedik durumlar; ilk, orta ve yüksek eğitimin uzaktan yapılmasını gündeme getirmiştir. Covid-19 ilk önce Çin'de Aralık 2019'da ortaya çıkan bir virüs olmuş, daha sonra ise tüm dünyaya yayılmıştır. Türkiye de ise Mart 2020'den bu yana hızla artış göstermiştir. Solunum yoluyla bulaşan bu virüs; yaşantıyı oldukça etkilemiş, insanların etkileşim halinde olmasını riskli hale getirmiştir. Bu nedenle en kalabalık olan ortamlardan biri olan okullarda eğitim öğretime ara verilme kararı alınmıştır.

Gelişen teknoloji de uzaktan eğitimin yaygınlaşmasını kolaylaştırmıştır. Ülkemizde geçmişten beri birçok kurumda uygulanmasına rağmen, ulusal olarak uzaktan eğitime geçilmesi hem öğrenciler hem de eğitimciler için farklı bir boyut oluşturmuştur. Bu sistemde yaşanan ayak uyduramama, motivasyon eksikliği ve öğrenme kaybı da kişinin eğitim hayatını etkileyebilmektedir. Salgın durumuna bağlı olarak hükümetimiz virüsün yayılması ve önlenmesine yönelik eğitimin bütün kademelerinde okulların kapatılması için genelge yayınlamıştır. Bu karar sonucunda ise yüz yüze eğitim modeli uygulanmaktayken, çevrimiçi öğrenme modelleri geliştirilmesi ve uygulanmaya konulması gerçekleşmiştir.

Çevrimiçi Öğrenme, öğrenci ve öğretmenler için böyle bir dönemde oldukça önemli bir role sahiptir. Bu nedenle yapılan çalışmada; bu süreçte uzaktan eğitimin işleyiş ve modellerinin bireylerin var olan imkanlar kapsamında motivasyonları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu sistemden en verimli faydanın sağlanabilmesi için elde edilen veriler ve sonuçlar ile öğrenci motivasyonları üzerinde çıkarımlarda bulunularak, çeşitli iyileştirme önerileri sunulacaktır.

Uzaktan eğitimin uygulanmasına yönelik yapılan anket sorularında verilen cevaplara baktığımızda, öğrencilerin alışık olmadıkları bu öğrenme modelini reddedip eleştirdikleri görülmektedir. Bu sebeple; öğrencilerin isteklerinin azalması ve motivasyonlarının düşmesine yönelik sistem üzerinde iyileştirici modeller uygulanması ve geliştirilmesi açısından daha fazla çalışılmalıdır. Öğrencilerin daha iyi öğrenme, anlama, öğrenme motivasyonu ve bu motivasyonu etkileyen faktörler ile ilgili çeşitli çalışmalar hazırlanmıştır; öğrenme yöntemlerinin ve öğrenme motivasyonunun etkisinin incelenmesi (Bozkurt A., 2020), öğrencilerin öğrenme sürecine yönelik motivasyonları (Arianingsih ve Setianan, 2018), internetin öğrenciler üzerindeki öğrenme motivasyonuna etkisi (Ricoida ve Pibriana, 2016), öğrencilerin öğrenme motivasyonunu etkileyen faktörler (Komariah, 2018), öğrencilerin öğrenme motivasyonunu geliştirmede medyayı öğrenmenin rolü (Tafonao, 2018), bilgisayar tabanlı öğrenme medyası (Lutfi ve Nugroho, 2019) bu çalışmalardan bazılarıdır.

1. UZAKTAN EĞİTİM KAVRAMI

Uzaktan eğitim, yüz yüze eğitimin kısıtlı olduğu durumlarda eğitmen ve öğrencilerin merkezi bir alt yapı ile biraraya getirilerek sağlanan öğrenme ve öğretme biçimidir. Uydu, fiber optik ve bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle birlikte bu teknolojiler ile sanal öğrenme ortamları sürdürülmeye başlanmıştır. Uzaktan eğitim, güncel iletişim teknolojileri ile birlikte, eşzamanlı ya da eşzamanlı olmadan takip edilebilecek internet ortamında planlanmış bir öğretim şeklidir (Bakioğlu ve Can, 2014). Öğrenimi kolaylaştıran ve bilgiye erişimi hızlandıran uzaktan eğitim sistemi, yüz yüze eğitimin varlığında oluşan ulaşım, beslenme gibi çeşitli ek harcamaları da ortadan kaldırarak avantaj sağlamaktadır (Andsoy, Güngör, Bayburtluoğlu ve Yaman, 2012: 67; Çiftçi, 2015: 44; Demir E., 2014: 207; <http://uzem.gediz.edu.tr>).

Uzaktan eğitim yükseköğretimdeki yığılmayı önlemek amacıyla ve birçok kişinin yükseköğretimden faydalanabilmesi amacıyla, önce açık öğretim sistemi ile ülkemizde 1982 yılında uygulanmaya başlamıştır. Çevrimiçi öğrenimin, eğitimin sürekliliğini sağlama ve hayat boyu öğrenme gibi birçok faydası bulunur. Ancak bu sistemin gelişmesine yönelik bazı sınırlamalar vardır. Ekonomik nedenler, teknik personel sorunu, toplumun ve özellikle öğrencilerin bu konuda farkındalığının olmaması ve bilgi teknolojilerinden yararlanma düzeyindeki bölgesel farklılıklar gibi birçok problem bulunmaktadır ve bu problemler uzaktan eğitime engel olarak görülmektedir.

Türkiye’de 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 24 vakıf ve 65 devlet üniversitesinde seminer, hizmet içi eğitim, sertifika, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde uzaktan eğitim uygulamaları çalışması görülmektedir (Can, 2014). 2000-2001 eğitim-öğretim yılında ise 1.536.493 öğrenci devlet üniversitelerinde açık ve uzaktan eğitim sisteminde kayıtlı iken, bu sayı 2014-2015 eğitim-öğretim yılında 2.854.702’ye ulaşmıştır (<https://istatistik.yok.gov.tr/>, 2015). Pandemi sürecinde eğitim sisteminin uzaktan eğitime geçmesi ile birlikte yaşanan problemler ve başarıyı etkileyen faktörlerin belirlenmesi, öğretmen-öğrenci arasında değerlendirilmelerin yapılması, uzaktan eğitim uygulamalarının toplum açısından daha faydalı olması açısından katkı sağlayacaktır.

1.1. Uzaktan Eğitim Metotları ve Kriterleri

Sanal ortamdaki gerçekleşen uzaktan eğitim sistemleri iki bölümden oluşur. Bu bölümler asenkron ve senkron sistemlerdir. Senkronize eğitim, etkileşim içerisinde olunabilen ya da olunmayan daha önceden belirlenmiş planlı oturumlardır. Bu yöntemde öğrencilerine seslenen bir öğretici vardır ve görsel nitelik açısından sunular da toplantıya eklenir. Katılımcılar konuşarak iletişim kurabilir ve öğreticiye ulaşma oldukça kolaydır.

Asenkron eğitim, içeriğinde sunular ve sözlü iletişimi barındırmaz ancak öğrenilecek bilgiye her zaman ulaşma imkânı verir. Bu sistemde bilginin kaydedilip daha sonra erişilmek üzere saklanması her yaşta birey için oldukça kolaylık sağlamaktadır. Sistemde iletişim ise bilginin kaydedildiği forumlara daha sonrasında yapılacak yazılı iletişimlerle gerçekleşmektedir. Uzaktan eğitim olayı, asenkron sistemler sayesinde gerçekleşebilir. Bu sistemler kaydedilebilen sistemlerdir.

Çevrimiçi öğrenme sisteminin bir diğer farklı boyutu ise kendi kendine işleyen ve ilerleyenleridir. Bu sistemde bir tempoya göre hazırlanmış dersler, tarihleri belli ödev ve sunular yer almaktadır. Yaşadığımız süreçte üniversite öğrencileri için en çok kullanılan ve en uygun modeldir. Bu sistemde sınavlar, sunular ve ödevler çevrimiçi gerçekleşir ve belli bir tarihe kadar süre verilerek öğrencinin kendi öz disiplinini oluşturması beklenir.

1.2. Uzaktan Eğitimin Sosyolojik ve Psikolojik Etkileri

Sosyoloji, yani toplumbilimi, bireylerin toplum ile kurdukları iletişimi inceleyen bir bilim dalıdır. Bu bilimin temel ergümanına göre kişilerin hareketleri birbirleri ile kurdukları etkileşime göre şekillenir. İletişimi olmayan toplumlar da zaman ve mekan farkı gözetmeksizin bazı değer yargılarını (din, dil, gelenek...) sonraki nesillere aktarabilir. Geçmişten günümüze bu aktarım birçok ortak sonuç doğurmuştur. Sosyal gerçeklik üzerindeki etkenlerden birisi de uzaktan eğitim denilebilir. Sürekli bir değişime tabii olan sosyal gerçekliğin yanı sıra ihtiyaç duyulan modern bir eğitim şeklidir. Toplumsal yapının sürekli değişim halinde olması eğitim modellerinin de değişime ayak uydurması ve modernize edilmesini zorunlu kılmıştır. Aslında oluşan bu eğitim modelleri sosyal yaşamın bir yansımasıdır ve bu etkileşimi bağlı olarak değişim gösterir. Uzaktan eğitim modelleri de her zaman yenilenen ve gelişen modeller olmalıdır.

Pandemi süreciyle beraber öğrencilerin öğrenme motivasyon hızları oldukça etkilenmiştir. Birçok öğrenci ve eğitimci bu süreç nedeniyle oluşan kısıtlamalara ayak uydurmada ve verimli çalışmada oldukça zorlanmıştır. Virüs kapsamında oluşan sosyal sınırlamalar; anksiyete ve gelecek kaygısı gibi olumsuz psikolojik durumlara neden olabilmekte ve bunlar öğrencilerin ve ebeveynlerin refahını etkileyebilmektedir (Özer, 2020). Tüm dünyayı etkisi altına alan bu süreçte ülkeler eğitim kurumlarını kapatma kararı almıştır. Eğitim kurumlarında oluşan bu durum dünyadaki öğrenci nüfusunun %60'ından fazlasını etkilemektedir. Birkaç ülke, milyonlarca ek öğrenciyi etkileyen yerelleştirilmiş kapatmalar uygulamıştır (UNESCO, 2020). Birçok hükümet, eğitim alan çocuklarına çevrimiçi ve uzaktan eğitim modelleriyle öğrenme olanakları sağlama konusunda acil ihtiyaçlara cevap verebilmiştir (Karakuş N., Ucuzsatar N., Karacaoğlu M. Ö., Esendemir N., Bayraktar D., 2020). Önlemler alınmasına rağmen yine de yeni bir sisteme geçilmesi ve öğrenim alanından uzaklaşma gibi sebeplerle öğrencilerin öğrenme süreci bu dönemde olumsuz etkilenmiştir. COVID-19 nedeniyle diğer aktivitelerinden de yoksun kalan öğrenciler hem eğitim hem sağlık hem de sosyal yaşamları açısından kaygı içerisindedir.

COVID-19 salgını, ülke genelinde okulların kapatılması ile öğrencilerin okullara gitmemesine neden olmuştur. Salgın, dünya genelinde kayıtlı olan öğrencilerin toplamının %87,6'sını etkilemiştir (Education Canot Wait [ECW], 2020). Hastalığın yayılmadan durdurulabilmesi açısından eğitim kurumlarının kapatılması oldukça mantıklı bir karar iken, bu kararın uzun dönemde uygulanması öğrenme ve disiplin problemleri doğurmuştur. Salgın sürecinde yüz yüze öğrenim modeli gerçekleşemediğinden, hükümetler ve eğitimciler öğrencilerin uzaktan veya çevrimiçi eğitim ile öğrenimlerine devam etmelerini beklemektedir (Sayan H., 2020). Bu istek ise beraberinde birçok sorunu ortaya çıkarmaktadır. Çünkü bu sistemin işleyebilmesi için çok iyi bir teknolojik alt yapının olması gerekir. Ne yazık ki internet erişimi dünyanın her yerine eşit bir şekilde dağılmamıştır. İnternet erişimi olsa bile her öğrencinin kendine ait bilgisayarı ya da materyali bulunmamaktadır.

Alt yapı ve teknolojik sorunlar hallolsa bile öğrencilerin çevirim içi olarak ev ortamında kendilerini disipline etmeleri de oldukça zordur. Bu sebeple disiplin azalır, motivasyon düşer ve sonucunda başarıya ulaşma oranı da ciddi anlamda düşüş gösterir. Hatta bu süreç sadece öğrencileri değil aynı zamanda aileleri de etkiler. Uzaktan eğitimdeki olumsuz durumlardan biri de aile yapısına bağlı olarak, evde verilen eğitimde her ailenin aynı bilgi birikimine ve yeterliliğe sahip olamamasıdır. Öğretmenlerin de bu süreçlerden oldukça etkilendiği görülür. Her öğretmen çevrimiçi modellere ayak uydurma konusunda aynı beceriye ve öğrencilerle uzaktan iletişim konusunda aynı pedagojik bilgiye sahip değildir. Bazı öğretmenler uzaktan veya çevrimiçi eğitim araçlarını nasıl geliştireceklerini bilmemektedirler (Başaran M., Doğan E., Karaoğlu E., Şahin E., 2020). Bu sebeple; salgın eğitimin her kademesinde her bireyi oldukça etkilemektedir ve iyileştirme çalışmalarına hız verilmelidir.

Okul ortamı çocuğun becerilerini en fazla geliştirebildiği yerdir. Arkadaşları ile etkileşim halinde olduğundan gerçekleşen rekabet ortamında kendine yer arar ve öz disiplinini gerçekleştirmek için okul; en motive edici kurumdur. Pandemi sürecinde yaşanan eğitim eşitsizliği bu duruma maruz kalan çocukların çoğunluğu için kayıp olacak, eğitim hayatlarını etkileyecek ve ileride istihdam edilmelerini zorlaştıracaktır (Balcı A. 2020; Erzen E., Ceylan M. 2020; Yıldız A., Akar Vural R., 2020). Bu tür kayıpların yarattığı eğitimsel dezavantaj, önce öğrenim hayatında olumsuz etkilere, nihayetinde de ekonomik ve sosyal dezavantaja dönüşecektir. Yaşanan bu kayıplar toplam nüfus içerisinde geniş bir kitlede meydana geldiğinden, toplumu etkileyecek, üretkenliği azaltacaktır.

1.3. Uzaktan Eğitim ve Yoksulluk Durumundaki Zorlukları

Aşağıdaki tablolarda bulunan verilerden yola çıkılırsa uzaktan eğitim yoksulluk nedeniyle sınırlı kalmaktadır ve bu da olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre öğrencilerin teknolojik materyallere ulaşmasına ait kesin ve net veriler olmasa bile bu veriler genel durum üzerinde fikir verebilir. TÜİK verilerine göre, Türkiye'de hanelerde sanal öğrenme materyallerinin bulunma durumu şu şekildedir:

Tablo 1: TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması

Uzaktan eğitime erişilen cihazlara sahip olma durumları	Sahip kişi oranı (%)
İnternet erişimi bulunma oranı	90,7
Masaüstü bilgisayar bulunma oranı	16,7
Taşınabilir bilgisayar (dizüstü, notebook) bulunma oranı	36,4
Tablet bilgisayar bulunma oranı	22,0
Cep telefonu (akıllı telefon dâhil) bulunma oranı	99,4

Kaynak: TÜİK 2020 Bilişim Teknolojileri Kullanım Verileri.

Bu verilere göre, ülkemizin genel durumuna baktığımızda yaklaşık her 10 haneden birinde internet erişimi yoktur. İnternet erişimi olsa bile hanede bilgisayar bulunma oranları da oldukça düşüktür. Hanedeki internet erişimi yalnızca mobil cihazlar üzerinden gerçekleşiyorsa hem internet kapasitesi hem de kullanılan cihazların özellikleri verimli bir uzaktan öğrenme modeli için yeterlilik sağlayamayabilir. Ancak bu bilgiler sadece öğrenci yetiştiren haneler için değil, Türkiye'de bulunan tüm haneler için geçerlidir. Bu sebepten öğrencilerin teknolojik yeterliliklerini gösterir net verilere ulaşamamaktadır. Evde internet olsa bile bu erişim evin diğer üyeleri tarafından kullanıyor da

olabilir. Bu gibi faktörler öğrencilerin çevrimiçi eğitime ulaşma hızını düşürmektedir. Öğrencilerin evlerinde bulunan imkânlarla yönelik daha net bir fikir sahibi olmak için PISA 2018 araştırmasının sonuçları kullanılabilir (Tablo 2). Türkiye’de 15 yaş grubundaki öğrencilerin temsilen katılım sağladığı, toplam 6.890 öğrenciyi kapsayan araştırmanın sonuçlarına göre, evinde internet bağlantısı bulunmayan öğrenci oranı %9,3, okul çalışmaları için kullanabileceği bir bilgisayar olmayan öğrenci oranı ise %24,9’tür. Ayrıca, araştırmaya katılan öğrencilerin %13,0’ü evlerinde ders çalışmak için sessiz bir yer olmadığını ifade etmiştir. Evinde hiç televizyon bulunmayan öğrenci oranı ise %0,8’dir.

Öğrencilerin %60’ının bu dönemde EBA’ya girişinin bile olmaması dikkate alındığında bu öğrencilerin eğitimlerini nasıl sürdürdüğü, hangi materyalleri kullandığı ve ebeveynlerin ne derece yeterli olduğu tartışma konusudur. TV yayınları normal öğrenim sürecinde de başarısı düşük, kendini yetiştiremeyen ve aile faktörünün yeterli olmadığı öğrenciler için özellikle oldukça düşük kalmaktadır. Teknoloji ve alt yapı dışında, ev ortamında yaşanan gerginlikler ve disiplin eksikliği, bireyin diğer aile fertleriyle yaşadığı çatışmalar ve ev ortamından kaynaklanan serbestleşme de eğitim verimliliğini oldukça düşürmektedir. Bu nedenle bu süreç bitiminde yapılacak eğitimlerin her hanede farklı öğrenme boyutunun olduğu bilinciyle hareket edilerek telafi çalışmalarının fertler için uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Tablo 2: PISA 2018 Sonuçlarına Göre Türkiye’de 15 Yaşındaki Öğrencilerin Evlerinde Bulunan İmkânlar

Uzaktan eğitime erişim imkanları	Evinde bulunan öğrenci oranı (%)	Soruya yanıt veren toplam öğrenci sayısı
Çalışma masası	89,6	6807
Kendinize ait oda	74,6	6798
Çalışmak için sessiz bir yer	87	6792
Okul çalışmaları için kullanabileceğiniz bir bilgisayar	66,7	6795
Eğitim yazılımı	45,5	6581
İnternet bağlantısı	75,9	6800
Okul çalışmaları için kaynak kitaplar	88,1	6776
Televizyon (en az bir tane)	99,2	6830
İnternet erişimi olan cep telefonu (en az bir tane)	97,1	6783
Bilgisayar (en az bir tane)	71,1	6815
Tablet bilgisayar (en az bir tane)	53,7	6814

Kaynak: (Şahin İpek D., Çetinkaya Aydın G., Çelikdemir K., Demirci Celep N., Sunar S., 2020).

Bu veriler hakkında net bir şey söylemek mümkün olmasa da ülkemizde olduğu gibi dünya ülkelerinde de her öğrencinin eşit şartta olmadığı aşikardır. Teknolojik materyallere sahip olmasa bile ülkemizde gerçekleşen EBA TV ile öğrenciler bilgiye ulaşabilmektedir. Ancak Türkiye’de bu öğrencilerin uzaktan eğitime ulaşması bu sistemin etkinliği ile değerlendirildiğinde ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Dünya geneline bakacak olursak:

Tablo 3: UNICEF Uzaktan Eğitim Erişimi Olmayan Kişi Listesi

Bölge	Uzaktan eğitime erişimi olmayan çocukların asgari oranı	Uzaktan eğitime erişimi olmayan asgari çocuk sayısı (milyon kişi)
Doğu ve Güney Afrika	% 49	67
Batı ve Orta Afrika	% 48	54
Doğu Asya ve Pasifik	% 20	80
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	% 40	37
Güney Asya	% 38	147
Doğu Avrupa ve Orta Asya	% 34	25
Latin Amerika ve Karayipler	% 9	13
Dünya Geneli	% 31	463

Kaynak: UNICEF (2020) Uzaktan Eğitimde Erişilebilirlik Raporu Verileri.

Dünya genelinde, en yoksul hane halkına mensup okul çağındaki çocukların %72'si canlı olarak gerçekleştirilen uzaktan eğitime erişim sağlayamıyor. Üst ve orta gelirin hâkim olduğu ülkelerde en yoksul hane halkına mensup ve uzaktan eğitime erişim sağlayamayan okul çağındaki çocukların oranı %86'ya kadar çıkabiliyor. Dünya genelinde kırsal bölgelerde yaşayan okul çağındaki çocukların dörtte üçü canlı olarak sunulan uzaktan eğitim imkanlarına erişim sağlayamıyor (UNICEF, 2020).

2. UZAKTAN EĞİTİMDE YARAR VE SINIRLILIKLAR

Aslında şimdiye kadar uzaktan eğitimin zararlarını içeren tablolardan bahsetmiş olsak da, uzaktan eğitim pek çok faydayı da içinde barındırır. İlerleyen teknoloji ile beraber bilgi ulaşılması çok kolay bir kavram haline gelmiş, üstelik bu pek çok öğrenci için de bir fırsat olmuştur. Sınıf içinde kendini yeteri kadar ifade edemeyen özgüveni düşük öğrenciler için kamera arkasında kalmak onları, seslerini daha yüksek sesle duyurmaya yönlendirmiş ve bireysel duygu durumları için de oldukça fayda sağlamıştır. Bunun dışında da pek çok fayda sağlayan uzaktan eğitim modeli gelişen teknoloji ile her geçen gün daha da iyiye giderek kolay erişime olanak sağlamaktadır. Zaman, ekonomi, teknoloji kullanımı, sonradan telafi, kaynak zenginliği, erişim kolaylığı, eğitime erişimde adalet, karşılaştırma fırsatı ve benzeri avantajların hem öğrenci hem öğretmen için yararları bulunmaktadır.

2.1.Uzaktan Eğitimin Avantajları

Eğitime harcanan maliyette elbette ki bir düşme yaşanmış ve bu konuda yapılan tasarruflar daha verimli harcanabilmiştir. Yüz yüze ders imkânı bulunmayan bireyler eğitim görebilmiş, dünyanın değişik ülkelerinde yaşayan öğrenci ve eğitimciler aralarında etkili iletişim kurma fırsatı bulmuştur. Öğrenciler uzaktan eğitim ile Dünya'nın değişik ülkelerinde bulunan üniversitelerin eğitim imkanlarından yararlanabilmiştir (Koçer H. E., 2020). Uzaktan eğitim aynı zamanda aile halkı için de oldukça kolaylaştırıcı olmuştur.

Sonuç olarak evde eğitim gören birey dış çevrenin zararlı yönlerinden de uzak kalacak ve tehlikelerden korunacaktır. Hane halkı için maddi olarak da faydası olmuştur. Sanal erişimle; sağlanan kaynak masrafları ortadan kalkmış, bireyin eğitim, ulaşım giderleri de başka yöne kaymak üzere tasarruf haline getirilmiştir. Eğitimciler açısından bakılacak olursa da daha çok zaman ile daha fazla çalışarak öğrenciler için daha verimli hale gelmişlerdir. Bu sayede de yenilikçi fikirler ile ilham kaynağı olabilmiş aynı zamanda da kendilerini geliştirebilmek için farklı kişisel hobi ve uzmanlaşma alanlarına yönelebilmek için fırsat bulabilmişlerdir. Öğrenciler için ise okulda geçirilen ve ulaşımdan kazanılan bir zaman tasarrufu olduğu da açıktır. Düzenli beslenme ile beraber kendi çalışma ortamlarını yaratabilecekleri bir mekân sağlandığı takdirde motivasyonlarını kaybetmeyerek başarı sağlamaları çok olasıdır.

2.2.Uzaktan Eğitimin Dezavantajları

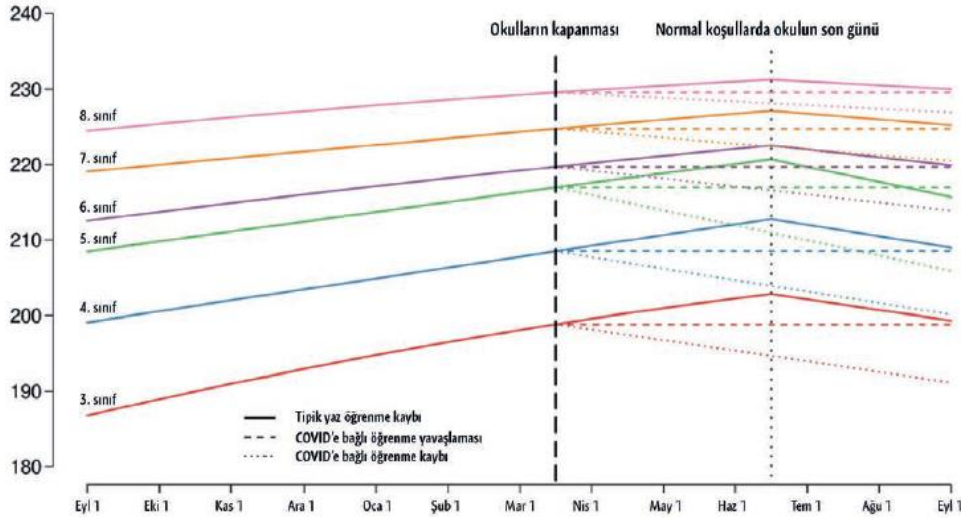
Bunca faydanın dışında mekanik olması yönüyle uzaktan eğitimin pek çok dezavantajı bulunur. Eğitim sürecinin devam ettirilebilir olması için gereken materyallerde teknik aksaklıkların olması halinde eğitimde de aksaklıklar oluşabilir, yoksulluk kaynaklı bilgiye erişim olmayabilir, yeni bir sisteme geçilmesinden dolayı da öğrenci kabul etmeyebilir ya da ayak uydurmakta zorlanabilir. Bu süreçte öğrenme konusunda meydana gelen güçlükler, sorulara hızlı ve etkili cevap bulamama, bilgiye erişimin eksik olması gibi sıkıntılar uzaktan eğitim modellerinin temel eksikliklerindedir. Ayrıca ev ortamında disiplin sağlayamayan öğrencilerin bu konuda da oldukça zorlandığı görülmektedir. Çalışan bireyler de kalan vakitlerinin çoğunu ders çalışmak ve takip etmek zorunda kalmıştır. Kişinin motivasyonuna etki eden ve rekabet ortamından ayrı kalmasına neden olan uzaktan eğitim modeli alışılabilir başarı faktörlerinden öte olup kişinin öz disiplinini kazanabilmesi ile oldukça etkili olabileceken çok fazla dış faktör sebebiyle kişiyi başarısızlığa sürükleyebilecek en önemli neden haline de gelebilir. Teknik bilgi isteyen bölümler okuyan öğrenciler pratik yapamamakta ve bu öğrencilerin el alışkanlığı kazanmaları güç hale gelmektedir (Keskin M., Kaya D., 2020). Uzaktan

eğitimin dokunma, yüz yüze temas, canlı sohbet, anlık refleks paylaşımının, akran ilişkilerinin, sosyalleşme verimliliğinin olmaması gibi olumsuz etkileri de görülmektedir.

3. UZAKTAN EĞİTİMDE MOTİVASYON-PERFORMANS İLİŞKİSİ

Küresel salgınının yol açacağı motivasyon eksikliği etkiyle öğrenme kaybına yönelik projeksiyonlar ve yaz eğitimi verilmesiyle öğrencilerin öğrenme kayıpları karşılanabilir ve telafi edilebilir. Amaç doğrultusunda; ABD’de 2017-2018 eğitim öğretim yılında 5 milyondan fazla 3-8. sınıf öğrencisine uygulanan veriler kullanıldığında iki aşamalı bir projeksiyona ulaşılmıştır.

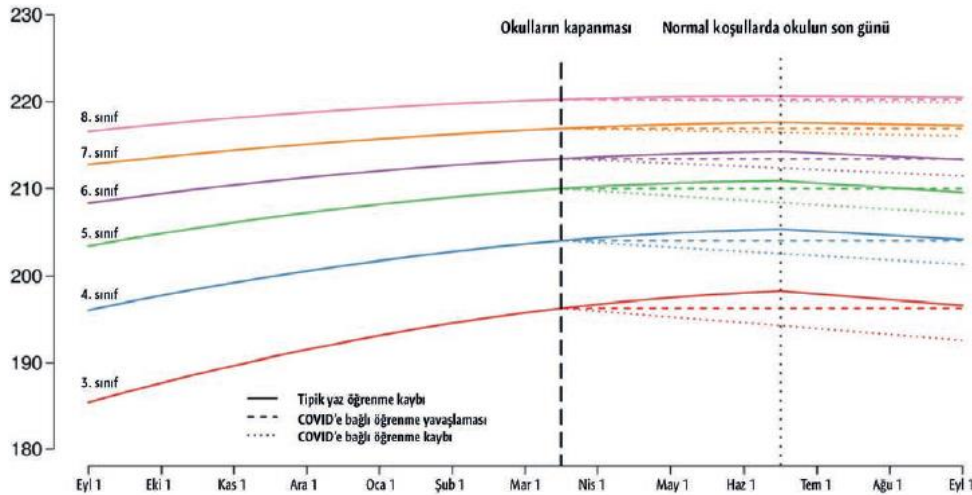
Grafik 1: Farklı sınıf düzeyleri için okuma performansı projeksiyonu

Kaynak: Kuhfeld, M. ve Tarasawa B. (2020)

Pandemi sürecinde öğrencilerin yaz dönemindeki gibi öğrenme kaybı yaşadıkları birinci senaryoya göre kabul edilmiştir. İkinci senaryoda ise öğrencilerin okullar açıldığında, okulların kapandığı tarihteki akademik başarılarını korudukları durum göz önünde bulundurulmuştur. Birinci COVID-19 projeksiyonu öğrencilerin 2020 sonbaharında normal şartlarda bir okul yılına kıyasla okuma alanında yaklaşık %30'luk bir öğrenme kaybı yaşayacağını öngörülmesini göstermektedir (Grafik 1). Matematik performanslarında ise %50'den fazla öğrenme kaybı yaşanacağı ve bazı sınıflarda neredeyse 1 yıllık öğrenme kaybı olacağı tahmin edilmektedir (Grafik 2).

Grafik 2: Farklı sınıf düzeyleri için matematik performansı projeksiyonu

Kaynak: Kuhfeld M. ve Tarasawa B. (2020)

Bu veriler, önceki yaz dönemlerine ait öğrenme kayıplarına ait gerçek bulgulara dayanmaktadır. Ancak pandemi dönemi nedeniyle öğrenciler üzerindeki baskı ve stres de olağanüstü durumdan kaynaklı olarak artmaktadır. Bunun yanı sıra gelir düzeyi yüksek olan aileler ile yoksul aileler arasındaki sosyo-ekonomik farklar ve yetersizlikler de önemli sayılabilecek derecede fark yaratmaktadır.

3.1. Türkiye’de Yapılan Anket Çalışmalarından Derlemeler

Bu bölümünde araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkiye’de yapılan 29 anket çalışması incelenmiş olup, verilen cevaplara göre ortalama memnuniyet değerleri hesaplanmıştır. Öğrencilerin bu dönemde uzaktan eğitimde zorlandığı noktalar göz önüne alınmış, verilen cevapların yapılacak iyileştirme çalışmalarında yol gösterici olacağı düşünülmüştür. Mart 2020’den itibaren süregelen COVID-19 salgını nedeniyle tüm dünyada ve ülkemizde kullanılmaya başlayan eğitim yöntemi haline gelen uzaktan eğitim sürecini çeşitli çalışmalarda bulunan anket sonuçları ve görüşleri bir araya toplayıp, genel bir incelemeyi amaçlayan bu çalışma ile birbirinden farklı bir çok görüşler ile ilgili toplanacak verilerin ileride yürütülecek uzaktan eğitim uygulamalarına yön vermesi amaçlanmaktadır. Bu araştırma için nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem deseni kullanılmıştır.

Tablo 4: Çeşitli Üniversite, Kurum ve Araştırma Çalışmalarından Alınan Anket Sonuçları

Üniversite, Çalışmalar ve Kurumlar	İnternet Erişimi		Bağlantı Sorunu		Katılım		Portal kolay mı?		Personel iletişimi		Dokuman erişimi		Öğretmen iletişimi		Motivasyon Etkisi		Covid-19'a yakalanma	
	İyi	Kötü	Var	Yok	Var	Yok	Evet	Hayır	İyi	Kötü	Var	Yok	Var	Kötü	İyi	Kötü	Evet	Hayır
Adnan Menderes Üniversitesi	71%	29%	65%	35%	77%	23%	78%	22%	67%	33%	70%	30%	59%	41%				
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	78%	22%	65%	35%	78%	22%	80%	20%	76%	24%	76%	24%	85%	15%	28%	72%	10%	90%
Ankara Üniversitesi	86%	14%	18%	82%	61%	39%					61%	39%			34%	66%	13%	87%
Balıkesir Üniversitesi	72%	28%			64%	36%	65%	35%			67%	33%	70%	30%				
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	89%	11%			80%	20%					89%	11%	88%	12%	80%	20%		
Gazi Üniversitesi	89%	11%	74%	26%	87%	13%			85%	15%	82%	18%			73%	27%		
Başkent Üniver.	87%	13%			83%	17%	77%	23%	73%	27%	82%	18%	85%	15%	78%	22%		
İstanbul AREL Üniversitesi	67%	33%	61%	39%			62%	38%	63%	37%	76%	24%	57%	43%	66%	34%		
Sakarya Üniversitesi	79%	21%			83%	17%	84%	16%	73%	27%	32%	68%	69%	31%	38%	62%		
Sakarya Uygulamalı Bil. Üniversitesi	69%	31%			42%	58%	65%	35%	42%	58%	61%	39%	51%	49%	23%	77%		
Süleyman Demirel Üniversitesi							59%	41%	52%	48%	61%	39%	63%	37%				
Sinop Üniversitesi	75%	25%	28%	72%	86%	14%	60%	40%			77%	23%	73%	27%	88%	12%	81%	19%
EMO İstanbul Şubesi	78%	22%	28%	72%														
Kayseri Üniversitesi	77%	23%			79%	21%	64%	36%	82%	18%	70%	30%	77%	23%	33%	67%		
Selçuk Üniversitesi	65%	35%	34%	66%	63%	37%	47%	53%			42%	58%	31%	69%	41%	59%		
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	62%	38%	65%	35%													13%	87%
İstanbul Üniversitesi					69%	31%									50%	50%		
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi					64%	36%	67%	33%	66%	34%	70%	30%			15%	85%		
Karabük Üniver.					61%	39%							90%	10%	46%	54%		
Hemşirelik Öğrencileri	75%	25%	75%	25%			12%	88%							10%	90%		

Balikesir Üniv. BÖTE Öğrencileri	69%	31%					42%	58%	39%	61%	45%	55%	35%	65%	34%	66%		
KTO Karatay Üniversitesi	88%	12%			97%	3%	85%	15%	82%	18%	61%	39%			51%	49%		
Adıyaman Üniversitesi	77%	23%	73%	27%					52%	48%	51%	49%	37%	63%				
Akdeniz Üniver.	66%	34%	63%	37%	77%	23%												
Milli Eğitim araştırma çalışması	53%	47%	58%	42%														
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	70%	30%																
BÖTE Öğrencileri					76%	24%												
FTR Öğrencileri					57%	43%												
Turizm Lisans Öğrencileri	78%	22%	72%	28%	71%	29%							57%	43%				

Kaynak: İlgili tablo yazar tarafından hazırlanırken kullanılan veriler sırasıyla: ADÜZEM, 2020; Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2020; Ankara Üniversitesi, 2020; Balikesir Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi, 2020; Özbaşı D., 2020; GAZİ Üniversitesi, 2020; Başkent Üniversitesi, 2020; İstanbul Arel Üniversitesi, 2020; Nam D., Demircioğlu Diren D., Göl B., Kaynak B., Özbek U., Tuna O., Aksoy A., Bağcı H., Özmen A., Horzum M. B., 2020; Yılmaz A., Saygılı M., Polat F. B., Aykaç Ö. S., 2020; Süleman Demirel Üniversitesi, 2020; Sinop Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2020; TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, 2020; KAYUZEM, 2020; Selçuk Üniversitesi, 2020; İstanbul ODTÜ Mezunları Derneği, 2020; İstanbul Üniversitesi, 2020; Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2020; Metin A. E., Karaman A. ve Şaşım Y. A., 2017; Kürtüncü M., Kurt A., 2020; Yılmaz Ö., Özkan B., 2014; Afşar B., Büyükdoğan B., 2020; Saltürk A., Güngör C., 2020; Karadağ E., Yücel C., 2020; Gören S. Ç., Gök F., Yalçın M., Göregen F., Çalışkan M., 2020; Korkmaz A., 2016; Yılmaz Ö., Özkan B., 2014; Altuntaş Yılmaz N., 2020; Buluk B., Eşitti B., 2020.

Tablo 5: Uzaktan Eğitim Anketi Sonuçları Ortalama Değerleri

Anket soruları	Ortalama Değerler		# Üniversite ve kurumlarda yapılan anket
	Uygun şartlarda birden fazla erişim olanağı olan	Kısıtlı veya hiç yok (1 veya daha az cihaz)	
İnternet Erişim Olanağı	75%	25%	23 (20 üniversite 1 kurum ve 2 bildiri)
Bağlantı veya Hızı Sorunu	Var 56%	Yok 44%	12 (8 üniversite 1 kurum ve 3 bildiri)
Canlı Derslere ya da Sınavlara Katılım	Var 73%	Yok 27%	20 (17 üniversite ve 3 bildiri)
Uzaktan eğitim portalı kolay mı?	Evet 63%	Hayır 37%	15 (14 üniversite ve 1 bildiri)
Destek Personeli ile iletişim	İyi 66%	Kötü 34%	13 (13 üniversite)
Ders materyalleri erişimi (Ders kaydı, sunu, ders notu)	Var 66%	Yok 34%	17 (17 üniversite)
Öğretim Elemanı ile iletişim	Var 65%	Kötü 35%	15 (14 üniversite ve 1 bildiri)
Motivasyon Etkisi (Genellikle yüze eğitim ile kıyaslama)	İyi 46%	Kötü 54%	18 (17 üniversite ve 2 bildiri)
Covid-19'a Hastalığına Yakalanma	Evet 29%	Hayır 71%	4 (4 üniversite)

Kaynak: Alınan anket sonuçlarına göre yazar tarafından derlenmiştir.

Yapılan çalışmalar incelenmiş, ana hat olarak 9 soruya verilen cevapların ortalamaları alınmıştır. Genel değerlendirme olarak internet iletişim olanağına baktığımızda 3/4 oranında iyi durumda olduğunu görmekteyiz. Fakat ağ sorunu ve internet alt yapısı olarak pek çok öğrencinin sorun yaşadığı bu yanıtlardan görülmektedir. Eğitimin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından derslere ve sınavlara katılımın yüksek oranda olmasına rağmen bu erişim sisteminin zor olduğunu düşünen de ciddi bir kesim bulunmaktadır. Destek personeli ve ders materyallerine erişim sağlayamama oranı da ankete katılanların 1/3'ini oluşturmaktadır. Öğretim elemanı ile iletişimin zor olduğunu söyleyen üniversite öğrencilerinde ise bu durumun öğretici tarafından kaynakladığı dolayısıyla adaptasyon ve teknolojik yetersizlik problemlerinin devreye girdiği söylenebilir. Alt yapı sorunları da öğrencilerin yaşadığı ciddi problem içindedir. Verilerden görüldüğü gibi uzaktan eğitim portalları herkes tarafından anlaşılabilir ya da kolay değil, daha açıklayıcı ve basit sistemler geliştirilmelidir. Yine verilerde görüldüğü gibi hastalığa yakalanma oranı her on kişiden üçü olduğundan, motivasyonu düşüren etki büyük oranda hastalık kaynaklı olmadığı için eğitim sisteminden yaşanan aksaklıklardan kaynaklıdır. Ankete katılan öğrencilerin motivasyon etkisine verdikleri cevapların verileri çok yakındır. Anket sonuçlarına göre %54'lük bir kesim yüz yüze eğitimin motivasyon etkisinin artırıcı olduğunu düşünmektedir. Bunun nedeni hem öğretmenin yüz yüze eğitimde daha etkin rol oynaması hem de alt yapı sorunlarıdır. Hibrit eğitim modeli uygulamaları ile üniversite destek sisteminin etkin çalışır hale gelerek iyileştirme çalışmalarına hız vermesi çözüm yolları olabilir.

SONUÇ

Çeşitli nedenlerden (savaş, terör, doğa olayları, salgınlar) ve teknolojik ilerleme ile hayatımızı gittikçe daha geniş bir yer edinen uzaktan eğitim sistemi; öğrenci ve öğretmenler için birbirinden farklı adaptasyon ve motivasyon sürecini de beraberinde getirmiştir. Oluşan zaruret halinde başvurmakla birlikte, erişimi kolay, daha ekonomik ve eğitimin sürdürülebilirliğini öne çıkarması özellikleri ile de sıkça kullanılan uzaktan eğitim sisteminin öğrenci ve öğreticilerin motivasyonu üzerinde çeşitli sebepler ile (yoksulluk, sosyolojik, psikolojik) etkilerinin olduğu literatür taramalarının ve anket sonuçlarının değerlendirilmesiyle ortaya konulmuştur.

Çalışmanın amacı ve beklenen çıktılar sonucunda, mart 2020'den itibaren eğitimin uzaktan yapılmasıyla öğrencilerin motivasyonları üzerinde direkt olarak değil de dolaylı yoldan etki ettiği görülmektedir. Çeşitli anketler sonucunda, bu etkinin sebepleri üzerinden en çok ön plana çıkan sorunlar, belirli başlıklar altında genellenerek toplanmıştır. Türkiye'de uzaktan eğitimin daha faydalı olması için eğitim çalışanları ve düşünürlerine yol göstermesi hususunda elde edilen sonuçlara göre, mevcut bulunan sorunlardan en çok yaşananın alt yapı sorunları olduğu görülmüştür. Ayrıca, öğretim elemanının teknolojik yetersizliği, destek personelinin yeterli beceriye sahip olamaması, eğitim portalının herkes tarafından kolay kullanılabilir durumda olamaması gibi çeşitli sebeplerle birlikte değerlendirilmesi gereken, hastalığa yakalanma oranının düşük olması, motivasyon üzerine etkisi verileri çok yakın olduğu için pandemiden kaynaklı olmasından daha çok eğitimi öğrenciye iletebilme sistemi ve bileşenlerinden kaynaklanan sorunlar olduğu ve bu sorunlar ortadan kaldırıldığı takdirde başarı seviyelerinin artacağı beklenilmektedir. İlerleyen dönemlerde de sistem tam anlamıyla verimli hale getirildiğinde hibrit eğitim modeli faydalı olacağı da diğer bir açıdan düşünülmelidir.

Dünya genelinde pek çok ülke ve bölgede okulların yeniden açılacağı tarihin belirsizliğini koruması ve öğrencilerin okul dışında kaldıkları sürelerin giderek uzaması muhtemel öğrenme kayıplarına ilişkin endişelere yol açmaktadır. Eğitim sistemleri, bu durumlarda öğrencilerin, okulların ve ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak için çaba göstermektedir. Ancak eğitim sistemlerinin yüz yüze eğitim yapmak üzerine yapılandırılmış olması pek çok ülkede uzaktan öğrenme çalışmalarının öğrenme/öğretme süreçlerinde kaybedilen zamanı tam olarak telafi etmesine engel olmaktadır. Daha ziyade öğrenme kayıplarını azaltmaya yardımcı olabileceği görüşü daha muhtemeldir. Diğer taraftan, uzaktan öğrenmeye yönelik kaynaklara erişimi sınırlı olan ya da hiç olmayan, sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı bölge, grup ve öğrenciler için, okulların kapanması, çok daha endişe vericidir. Pek çok dezavantajının yanında, avantajları da bulunan uzaktan eğitim modelinin küresel sorunlarla mücadele

ederken her bireyin kendini geliştirmesi ve bilgi birikiminden yoksun kalmaması için oldukça önemli bir araçtır.

Salgın durumunu es geçtiğimiz takdirde bile hem çağın gereksinimlerine ayak uydurmak hem de bireysel kazanımlar için oldukça faydalı olacaktır. Bu sistem, eğitimde fırsat eşitliği sağlayarak, global öğrenmenin gerçekleştirilmesi, belli bir standardizasyona ulaşma ve mevcut kaynakların etkin kullanımı gibi birçok olumlu etken barındırmaktadır. Ayrıca bu zor dönemde sağlığın asıl önem verilen konu olmasının bilincine varılmasıyla beraber öğrenciler anlayışla karşılanmış, not kaygısı daha da azalmıştır. Eğitimin şekli ne olursa olsun bilgi ve kültür, her zaman sürekliliğini koruması gereken kavramlardır. Bu konuya her zaman öncelik tanınmalı, yaşanan dönemde zorlukları ne olursa olsun gelişen teknoloji ile bu kavramların sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

ÖNERİLER

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde pandemi dönemi nedeniyle tüm eğitim birimlerinin uzaktan eğitime geçmesiyle beraber hem öğretmenler için hem de öğrenciler için zor bir dönem başlamış oldu. Anket sorularına verilen yanıtlarda özellikle teknolojik bilgi eksikliği, ilköğretim öğrencilerinin beceri eksikliğinden kaynaklanan sorunlar, destek personeli ve öğretim elemanı ile iletişiminin zayıf olması, evde çalışma ve öğrenmede yaşanan dikkat dağınıklığı nedeniyle çoğu öğrencide motivasyon ve başarıyı düşürdüğünden bahsedilmiş, memnuniyetsizlik belirtilmiştir. Ayrıca, her ülkenin küresel sorunu olan yoksulluk da öğrencilerin bilgiye ulaşmasını bu dönemde oldukça zor bir hale getirmiştir.

Hükümetin de yaptığı birçok çalışma vardır. Bunlar birkaç örnekle ifade edilirse; ihtiyaç sahibi ailelerdeki öğrencilerine tablet gönderimi sağlanmalıdır, devlet desteği gerekmektedir. Bunlara istinaden çoğu ülkede planlama-programlama çalışmaları yapılmış ve uygulamaya geçilmiştir. Ülkemizde de *Pandemi Sosyal Destek* ve tablet dağıtım çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca öğretmenler de çocuklar üzerinde yüz yüze eğitimin verdiği performansı vermeye çalışmalıdır. Hem ödevler hem ders esnasında interaktif eğitimle bu imkanlar sağlanmalıdır. Ev ortamında da dersin dışında televizyon, tablet, telefon, bilgisayar gibi ders için kullanılması gereken teknolojik aletleri ders dışında yönelmemelidir. Derslerden sonra da olabildiğince tekrara ve soru çözümüne yönlendirme yapılmalıdır. Can'ın (2014) çalışmasında önerdiği şekilde, çeşitli mobil uygulamaların kurulması ve yaygınlaştırılması, çevrimiçi öğrenme kursları ve bu sisteme özgü bir yapının kurulması gerekmektedir. Bütün bu uygulamalar sorunsuz teknolojik altyapı ile desteklendiğinde de eğitimde süreklilik ve düzen oluşumu sağlanabilecektir.

Ebeveynlerin de bu yöndeki tutumları oldukça önemlidir. Aile takibi ve bu süreçte evde aile ile geçirilen vakit de göz önünde bulundurulursa uzaktan eğitim sürecinde, eğitim kurumlarında yapılan takibi ebeveynlerin sürdürmesi gerekmektedir. Pandemi sürecinde düşen öğrenci performanslarıyla, bu süreçte çocuklarının eğitimini sıkı takipte bulunan ailelerin başarıyı elde etmesi daha kolay olacaktır. Normale kıyasla daha rahat bir çalışma ile çeşitli sınavlarda başarı elde etmek daha kolay olacaktır. Normale kıyasla daha rahat bir çalışma ile çalışmanın verimliliğini görmek hem öğrenci hem de aile için oldukça olumlu sonuçlar doğuracak ve bireyin motive olmasını sağlayacaktır. Sadece kendi öğretmenleriyle yetinmeyip yüz yüze eğitimde var olan dersane eksikliğini de farklı öğretmenlerin farklı videolarından dinlemesi eksiklerini karşılamada mutlaka bir fayda verecektir.

KAYNAKÇA

ADÜZEM (2020) *Öğrenci Memnuniyet Anketi Sonuçları*, 2019/2020 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Dönemi:

<https://kalite.adu.edu.tr/webfolders/topics/20201030092433-NUNİYETSONULAROĞRENCI-000025771862635954733888.pptx> adresinden erişildi.

Afşar B., Büyükođan B. (2020) *Covid-19 pandemisi döneminde İİBF ve SBBF öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkındaki değerlendirmeleri*. Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, (5), 161-182.

- Altuntaş Yılmaz N. (2020) *Yükseköğretim Kurumlarında Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitim Durumu Hakkında Öğrencilerin Tutumlarının Araştırılması: Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Örneği*, Cilt:3, Sayı:1, Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Andsoy I. I., Güngör, T., Bayburtluoğlu, T. ve Yaman, S. (2012) *Karabük üniversitesi sağlık yüksekokulu birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemine ilişkin düşünceleri*, Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi, 4(2): 66-73.
- Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (2020) *2020/2021 akademik yılı güz dönemi 24.11.2020-14.12.2020 tarihinde öğrencilere uygulanan uzaktan eğitim anket sonuçları*.
- Ankara Üniversitesi (2020) *Online Eğitim Süreci Anket Raporu*: <https://genclikkomitei.org/wp-content/uploads/2020/05/ANKARA-ÜNİVERSİTESİ-ONLINE-EĞİTİM-SÜRECİ-ANKETİ.pdf> adresinden erişildi.
- Arianingsih A., Setianan, S.M. (2018) Minat Belajar Mahasiswa terhadap Pembelajaran Chookai. *Journal of Japanese Language Education & Linguistics*, Vol.2(2), 249-257.
- Bakioğlu, A. ve Can, E (2014) *Uzaktan eğitimde kalite ve akreditasyon*, Ankara: Vize Yayıncılık.
- Balcı A. (2020) *Covid-19 Özelinde Salgınların Eğitime Etkileri*, Cilt 3, Sayı 3, Sayfalar 75 - 85, Dergi Park: Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1212751> adresinden erişildi.
- Balıkesir Üniversitesi Uzaktan eğitim merkezi (2020) *2019- 2020 Eğitim Öğretim Yılı Uzaktan Eğitim Sistemi Öğrenci Memnuniyeti Anket Sonuçları*. <https://uzem.balikesir.edu.tr/wp-content/uploads/OgrenciAnket.pdf> adresinden erişildi.
- Başaran M., Doğan E., Karaoğlu E., Şahin E. (2020) *Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma*, Sayfa 368-397, Dergipak: Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi.
- Başkent Üniversitesi (2020) *öğrenci uzaktan eğitim öğretim memnuniyet anketi sonuçları*, Ankara.
- Bozkurt A. (2020) *Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Sırasında İlköğretim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik İmge ve Alguları: Bir Metafor Analizi*, Basım 6, Sayfa 1-23, Dergipak: Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi.
- Buluk B., Eşitti B. (2020) *Korona virüs (Covid-19) Sürecinde Uzaktan Eğitimin Turizm Lisans Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi*, Cilt: 5, Sayı: 3, pp. 285-298 E - ISSN: 2149-6544, Journal of Awareness.
- Can E. (2014) *Türkiye’de yükseköğretim geçişte açık ve uzaktan eğitim sistemi: mevcut durum, sorunlar ve öneriler, Cumhuriyet’in Kuruluşundan Günümüze Eğitimde Kademeler Arası Geçiş ve Yeni Modeller Uluslararası Kongresi*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları (Yay. Haz.: A. Akdoğanbulut İnsan ve A. Yavuz Akengin), 16-18 Ocak, Antalya.
- Can E. (2020) *Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları*, Cilt 6, Sayı 2, 11-53 edn., Kırklareli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kırklareli/Türkiye: Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1179832> adresinden erişildi.
- Çiftçi, A. (2015) *Örgün eğitim-öğretim ile yaygın eğitim-öğretim ikilemi üzerine*, Yeğitek Uzaktan Eğitim Özel Sayısı, 42-45. Ankara: MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü.
- Demir E. (2014) *Uzaktan eğitime genel bir bakış*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 39: 203-2012.
- Education Cannot Wait (ECW) (2020) *COVID-19 and education in emergencies*. <https://www.educationcannotwait.org/covid-19/> adresinden erişildi.
- Erfidan A. (2019) *Derslerin Uzaktan Eğitim Yoluyla Verilmesiyle İlgili Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri: Balıkesir Üniversitesi Örneği*, *Yüksek Lisans Tezi*: Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı: Balıkesir Üniversitesi http://dspace.balikesir.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12462/5606/Ali_Erfidan.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden erişildi.
- Erzen E., Ceylan M. (2020) *Covid-19 salgını ve uzaktan eğitim: Uygulamadaki sorunlar*, Yıl: 24 Sayı: 84, researchgate: EKEV Akademi Dergisi https://www.researchgate.net/publication/347931172_Covid-19_salgin_i_ve_uzaktan_egitim_Uygulamadaki_sorunlar adresinden erişildi.
- GAZİ Üniversitesi (2020) *GAZİ Üniversitesi Eczacılık Fakültesi uzaktan eğitim sistemi değerlendirme anketi sonuçları* <https://forms.gle/NZXhUg3GAMu1r3URA> adresinden erişildi.
- Gören S. Ç., Gök F., Yalçın M., Göregen F., Çalışkan M. (2020) *Küresel Salgın Sürecinde Uzaktan Eğitimin Değerlendirilmesi: Ankara Örneği*, Cilt 49, Sayı 1, Sayfalar 69 - 94: Milli Eğitim Dergisi.

- İstanbul Arel Üniversitesi (2020) *Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sistemi Öğrenci Memnuniyet Anketi*: https://www.arel.edu.tr/files/website/komisyonlar/akademik_degerlendirme_ve_kalite_gelistirme_komisyonu/Anket/2020/Pandemi%20Öğrenci%20Memnuniyet%20Anketi%20Rapor.pdf adresinden erişildi.
- İstanbul ODTÜ Mezunları Derneği (2020) *ODTÜMİST Bursiyerleri Covid-19 Süreci Uzaktan Eğitim Değerlendirme Araştırması*.
- İstanbul Üniversitesi (2020) *Uzaktan Eğitim Değerlendirme Raporu Öğretim Elemanı ve Öğrenci Anketleri sonuçları*: <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=uzaktan-egitim-degerlendirme-raporu.pdf> adresinden erişildi.
- Karadağ E., Yücel C. (2020) *Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması*. Yükseköğretim Dergisi, 10(2), 181–192. doi:10.2399/yod.20.730688.
- Karakuş N., Ucuzsatar N., Karacaoğlu M. Ö., Esendemir N., Bayraktar D. (2020) *Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri*, Sayfa 220-241, Dergipak: RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi.
- KAYUZEM (2020) 2019-2020 bahar yarı yılında COVID-19 Pandemisine bağlı olarak gerçekleştirilen uzaktan eğitim durum değerlendirmesi, Kayseri Üniversitesi <https://www.kayseri.edu.tr/DuyuruIcerik/2583/2/universitemiz-uzaktan-ogretim-ogrenci-memnuniyeti-anketi-sonuclari.html> adresinden erişildi.
- Keskin M., Kaya D. (2020) *COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi*, Cilt: 5, V2 edn., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi.
- Koçer H. E. (2020) *Web Tabanlı Uzaktan Eğitim*, Selçuk Üniversitesi Dijital Arşiv Sistemi.
- Komariah, S. (2018) *Faktor-Faktor yang Mempengaruhi Minat Belajar Mahasiswa*.
- Korkmaz A. (2016) *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Uzaktan Eğitim Sisteminin Kullanılabilirlik Analizi*, Conference: International Conference on Quality in Higher Education: Turkey/Sakarya.
- Kuhfeld M. ve Tarasawa B. (2020) *The COVID-19 slide: What summer learning loss can tell us about the potential impact of school closures on student academic achievement*. <https://www.nwea.org/research/publication/the-covid-19-slide-what-summer-learning-loss-can-tell-us-about-the-potential-impact-of-school-closures-on-student-academic-achievement/> adresinden erişildi.
- Kürtüncü M., Kurt A. (2020) *COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar*, ISSN:2148-9963, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi.
- Lutfi A., Nugroho A. (2019) *Minat Belajar dan Keberhasilan Belajar Partikel Penyusun Atom Dengan Media Pembelajaran Permainan*
- Metin A. E., Karaman A. ve Şaştım Y. A. (2017) *Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sistemine Bakış Açısı ve Uzaktan Eğitim İngilizce Dersinin Verimliliğinin Değerlendirilmesi: Banaz Meslek Yüksekokulu*, Cilt: 7, Sayı: 2, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Karabük Üniversitesi: Uşak Üniversitesi, Banaz Meslek Yüksekokulu, Uşak. http://johut.karabuk.edu.tr/Makaleler/182002987_15.%20Abdurrahman%20Karaman.pdf adresinden erişildi.
- Nam D., Demircioğlu Diren D., Göl B., Kaynak B., Özbek U., Tuna O., Aksoy A., Bağcı H., Özmen A., Horzum M. B. (2020) *Sakarya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi Covid-19 Salgını Öncesi ve Dönemi Faaliyetleri*, Sakarya Üniversitesi Bilgisayar Araştırma ve Uygulama Merkezi Sakarya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi: https://uzem.sakarya.edu.tr/sites/uzem.sakarya.edu.tr/file/II_Uzem_Bildiri2.pdf adresinden erişildi.
- Özbaşı D. (2020) *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi memnuniyet anket sonuçları raporu*.
- Özer M. (2020) *Educational policy actions by the Ministry of National Education in the times of COVID-19 pandemic in Turkey*. Kastamonu Educational Journal, 28(3), 1124-1129. <http://dx.doi.org/10.24106/kefdergi.722280> adresinden erişildi.
- Ricoida D.I., Pibiana D. (2016) *In Pengaruh Internet terhadap Minat dan Perilaku Belajar Mahasiswa* (pp. 281-288). Paper presented at the Seminar Nasional Sistem Informasi.
- Saltürk A., Güngör C. (2020) *Üniversite Öğrencilerinin Gözünden Covid-19 Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitime Geçiş Deneyimi*, ISSN: 1308–9196., Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Sayan H. (2020) *COVID-19 Pandemisi Sürecinde Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Sayfa 100-112, Dergipak: AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi.
- Selçuk Üniversitesi (2020) *Uzaktan Eğitim Memnuniyet Anketi Sonuçları*, <https://anket.selcuk.edu.tr> adresinden erişildi.

- Sinop Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (2020) *2020 Bahar Dönemi Acil Uzaktan Eğitim Merkezi Anket Sonuçları* <https://sinuzem.sinop.edu.tr/wp-content/uploads/sites/73/2020/11/2020-Memnuniyer-Anketi.pdf> adresinden erişildi.
- Süleyman Demirel Üniversitesi (2020) *Uzaktan eğitim değerlendirme anketi raporu sonuçları* <https://kalite.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/459/files/uzaktan-egitim-degerlendirme-anketi-raporu-05112020.pdf> adresinden erişildi.
- Şahin İpek D., Çetinkaya Aydın G., Çelikdemir K., Demirci Celep N., Sunar S. (2020) *COVID-19 Sürecinde Eğitim Uzaktan Öğrenme, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Analiz Dizisi: 7: TEDMEM <https://tedmem.org/download/covid-19-surecinde-egitim-uzaktan-ogrenme-sorunlar-cozum-onerileri?wpdmdl=3411&refresh=5f47b29b7db181598534299> adresinden erişildi.
- Tafonao T. (2018) Peranan Media Pembelajaran dalam Meningkatkan Minat Belajar Mahasiswa. *Jurnal Komunikasi Pendidikan*, Vol.2(2), 103-114.
- TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi (2020) *EMO İstanbul Şubesi COVID-19 salgını dönemi üniversite öğrencileri uzaktan eğitim durum değerlendirmesi* https://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=131630&sube=6 adresinden erişildi.
- TÜİK (2020) *Hanelerde Bilişim Teknolojileri Bulunma Oranı, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması*, 2020: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679) adresinden erişildi.
- UNESCO (2020) *Education: From disruption to recovery*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> adresinden erişildi.
- UNICEF (2020) *Uzaktan Eğitimde Erişilebilirlik Raporu*: <https://www.unicef.org/turkey/basın-bültenleri/unicef- tarafından-yayınlanan-yeni-rapora-göre-dünyadaki-çocukların-en-az-üçte-biri> adresinden erişildi.
- Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (2020) *Van YYÜ Eczacılık Fakültesi 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Dönemi Uzaktan Eğitim Memnuniyet Değerlendirme Raporu*: https://www.yyu.edu.tr/images/files/2019-2020_Uzaktan_Egitim_Degerlendirme_Anket_Raporu.pdf adresinden erişildi.
- Yıldız A., Akar Vural R. (2020) *Covid-19 Pandemisi ve Derinleşen Eğitim Eşitsizlikleri: Türk Tabipleri Birliği Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu* https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6/covid19-rapor_6_Part64.pdf adresinden erişildi.
- Yılmaz A., Saygılı M., Polat F. B., Aykaç Ö. S. (2020) *SUBÜ Pandemi Süreci Öğrenci Memnuniyet Anketi Analiz Raporu*.
- Yılmaz Ö., Özkan B. (2014) *Uzaktan Eğitim BÖTE Öğrencilerin Uzaktan Eğitim ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi*, Cilt: 11-1, Sayı: 21, 2014-1, s.85-94 edn., Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi.
- YÖK (2020) <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi. Yükseköğretim Bilgi Yönetimi Sistemi [Erişim Tarihi: 21.12.2020].

THE EFFECT OF DISTANCE EDUCATION SYSTEM ON STUDENT

MOTIVATION

EXTENDED ABSTRACT

In today's world, due to the ongoing COVID-19 epidemic since March 2020, the distance education process, which has become the education method that has been used all over the world and in our country, gathers the results of the surveys and opinions from various studies and aims to provide a general review, and many different opinions are presented. It is aimed that the data to be collected on the subject will guide future distance education applications. For this research, a mixed-method design, in which qualitative and quantitative research methods are used together, was used. The study group of this research, 29 survey studies conducted in Turkey, were examined and the average satisfaction values were calculated according to the answers given. The points that the students had difficulties in distance education during this period were taken into account, and it is thought that the answers given will guide the improvement studies. The studies were examined and the averages of the answers given to the 9 questions were taken as the mainline. When we look at the internet communication facility as a general evaluation, we see that it is in good condition. However, it can be seen from these answers that many students have problems with network problems and internet infrastructure. Despite the high rate of participation in classes and exams in terms of ensuring the sustainability of education, there is a serious group who think that this access system is difficult. Lack of access to support staff and course materials also produces poor results. On the other hand, it can be said that the university students who say that communication with the instructor is difficult, are caused by the instructor, and therefore, problems of adaptation and technological inadequacy come into play. Along with the infrastructure problems, the students are in a serious problem. As can be seen from the data, distance education portals are not easy or understandable by everyone, more descriptive and simple systems should be developed. Again, as seen in the data, since the rate of catching the disease is three out of every ten people, the effect that reduces motivation is not caused by the disease, but by the disruptions experienced in the education system. The data of the answers given by the students participating in the survey to the motivation effect are very close. According to the results of the survey, less than half of the people think that the motivational effect of face-to-face education is increasing. This is because the teacher plays a more active role in face-to-face education and infrastructure problems.

In this study, according to various research results, it is seen that the distance education process has a great effect on student motivation as expected. In the answers given to the survey questions, it was mentioned that the lack of technological knowledge, problems caused by the lack of skills of primary school students, poor communication with the support staff and teaching staff, and distraction in working and learning at home reduced motivation and success in most students, and dissatisfaction was stated. In addition, poverty, which is a global problem in every country, has made it very difficult for students to access information in this period. It is very important to eliminate these negative effects quickly to ensure the efficiency of the distance education system at all levels of education and training. In addition, if we briefly talk about the benefits of distance education brought by the epidemic, it will be very useful both for keeping up with the needs of the age and for individual gains. This system includes many positive factors such as realizing global learning, reaching a certain standardization, and effective use of existing resources by providing equal opportunities in education.

Determining the opinions of individuals studying in distance education towards these environments is considered very important in designing the environments more effectively and making the necessary interventions. At the moment, the teacher's lack of technological ability and the inability to fully create the system that comes with the suddenly developing Pandemic will come to a very good point in time. If the system established due to the epidemic is continued in the future, it will be beneficial for everyone to follow the online and face-to-face education of the students and to maintain this system. With hybrid education model applications, there may be solutions for the university support system to work effectively and speed up the improvement works. This study is important in terms of shedding light on future distance education activities.